

100 lat Apostolstwa Chorych

100 years of the Apostolate of the Sick

Zbigniew Wanat

Wydział Teologiczny,

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Polska

Antoni Bartoszek. 2024. *Apostolstwo Chorych. 100-letnie doświadczenie duchowe. Podstawy teologiczne. Perspektywy pastoralne*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, ss. 546

Apostolstwo Chorych jest wspólnotą, którą założył w Niderlandach w 1925 roku katolicki ksiądz Wawrzyniec Jakub Willenborg. Tworzą ją osoby, które w swoim życiu mierzą się z chorobą, niepełnosprawnością lub słabością związaną z podeszłym wiekiem. Na te egzystencjalne doświadczenia szukają odpowiedzi w chrześcijańskim rozumieniu choroby, cierpienia i śmierci. Duchowa działalność wspólnoty rozwinęła się w wielu krajach Europy, a także Ameryki. Do przedwojennej Polski dotarła w 1930 roku z Francji. Od tamtego czasu, właśnie na rodzimym gruncie, rozwija się w sposób dynamiczny do dziś. Z okazji 100-lecia tego dzieła powstała monografia naukowa, która całościowo ukazuje jego dokonania i znaczenie. Przygotował ją ks. prof. Antoni Bartoszek, prezbiter archidiecezji katowickiej, od 2001 roku związany z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Wśród jego licznych publikacji naukowych są trzy monografie: *Człowiek w obliczu cierpienia i umierania. Moralne aspekty opieki paliatywnej* (2000), *Telefon zaufania w służbie człowiekowi i społeczeństwu. Moralne aspekty posługi telefonicznej* (2003), *Seksualność osób niepełnosprawnych. Studium teologicznomoralne* (2009). Ich tematyka wskazuje nie tylko na zainteresowania naukowe, ale także na duszpasterską wrażliwość. Dlatego warto dodać, że ks. Bartoszek od 2001 roku jest kapłanem Ośrodka dla Osób Niepełnosprawnych „Najświętsze Serce Jezusa” w Rudzie Śląskiej,

a w czerwcu 2025 roku został wybrany na przewodniczącego Stowarzyszenia Teologów Moralistów.

Zachęcając do lektury monografii trzeba najpierw zauważyć, że ks. Bartoszek wykorzystał rocznicę Apostolstwa Chorych, nie tylko po to, aby przybliżyć i rozpropagować tę specyficznie chrześcijańską inicjatywę, ale nade wszystko podjąć temat uniwersalny. Choroba i cierpienie, umieranie i śmierć są przecież wpisane w ludzką egzystencję. Dotykają nie tylko poszczególne osoby, ich bliskich, ale także większe społeczności, a nawet całą rodzinę ludzką, co w sposób dramatyczny potwierdziła pandemia Covid-19. Trzeba jednocześnie podkreślić, że nowatorska praca ks. Bartosza ma znaczenie nie tylko dla rozwoju polskiej refleksji nad teologicznymi podstawami Apostolstwa Chorych. Zarówno materiały źródłowe, pochodzące z niderlandzkiego archiwum, jak i materiały francuskie, które je uzupełniają, nie były dotychczas całościowo opracowane. Wykorzystanie ich w monografii związane było z tłumaczeniem z języków oryginalnych, dzięki czemu polski czytelnik może się z nimi zapoznać i skonfrontować z ogromnym dorobkiem publikacyjnym Apostolstwa Chorych, które działa w Polsce. Wypada mieć nadzieję, że całościowe spojrzenie przedstawione przez ks. Bartosza, zostanie w przyszłości udostępnione także w Niderlandach i we Francji, i przyczyni się do ożywienia Apostolstwa Chorych w tych krajach.

Drugą bardzo ważną sprawą jest solidne osadzenie tematu monografii we współczesnym kontekście kulturowym. Ksiądz Bartoszek podkreślił coraz bardziej palącą konieczność pozytywnej odpowiedzi na rozszerzanie się tendencji eutanatycznych, zwracając uwagę na postępującą legalizację eutanazji w kolejnych krajach. Z drugiej strony wskazał na coraz lepsze rozumienie i wykorzystanie możliwości medycyny w leczeniu bólu, holistyczne podejście do problemów pacjenta, a także znaczenie opieki paliatywnej i tworzenia specjalistycznych zespołów, które zapewniają wsparcie medyczne, psychologiczne i duchowe. Ten ostatni aspekt ks. Bartoszek ukazał szeroko, nie ograniczając go jedynie do perspektywy chrześcijańskiej czy religijnej. Podkreślając specyfikę takiego ujęcia włączył się we współczesną dyskusję na temat rozumienia duchowości. To jeden z wątków refleksji potwierdzający uniwersalność omawianych zagadnień oraz poszukiwanie tego, co łączy odmienne stanowiska i różne punkty widzenia.

Idąc w głąb obserwowanych zjawisk i szukając ich przyczyn autor w sposób przekonujący wskazał na trzy nurty myślowe, obecne we współczesnej kulturze, które mają podstawowe znaczenie dla rozumienia zmian w odniesieniu do kwestii ludzkiego cierpienia. Są nimi indywidualizm i powiązany z nim liberalizm, sekularyzm i powiązany z nim proces sekularyzacji oraz transhumanizm. Refleksja nad nimi pomogła mu odpowiedzieć na ważne pytania, które mają także znacznie praktyczne, w szczególności duszpasterskie. Dlaczego eutanazja

jest dziś coraz powszechniej akceptowana? Dlaczego z takim trudem przebija się podejście do cierpienia prezentowane przez Apostolstwo Chorych? A także, czy podejście to jest w całkowitej opozycji wobec omówionych trendów, czy też ma z nimi jakieś elementy styczne, pozwalające na owocny dialog dla dobra osób cierpiących?

Sprawą trzecią, która decyduje o oryginalności monografii, jest interesujące i dobrze uzasadnione połączenie kilku aspektów teologicznej refleksji nad cierpieniem, chorobą, umieraniem i śmiercią. Jej *novum* polega nade wszystko na takim ujęciu, które harmonijnie zespała duchowość, aspekty moralne oraz zaktualizowane, praktyczne propozycje duszpasterskie. Ponadto ks. Bartoszek umiejętnie połączył współczesną wiedzę psychologiczną w odniesieniu do przeżywania choroby oraz spojrzenie na ludzką duchowość, które jest obecne w medycynie i psychologii z antropologią filozoficzno-teologiczną. Takie otwarte, a zarazem integrujące ujęcie jest dziś niezwykle potrzebne. Stanowi alternatywę i swego rodzaju antidotum na dość „hermetyczne” – redukcjonistyczne rozumienie człowieka i jego problemów przez nauki społeczne i medyczne. Odpowiedź na ból, lęk, osamotnienie, którą przynoszą te nauki, jest niezbędna, ale w wielu przypadkach niewystarczająca. Dlatego wykorzystując racjonalną argumentację ks. Bartoszek tworzy płaszczyznę spotkania i dialogu przedstawicieli nauk empirycznych oraz nauk teologicznych i filozofii. Z wycuciem złożoności podejmowanych zagadnień zaprasza teologów na spotkanie z medycyną i psychologią, natomiast lekarzom i psychologom pokornie podpowiada, w jakich obszarach troski o pacjenta mogą oni znaleźć wsparcie w posłudze duchowej księdza czy teologa.

Na koniec warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden element, który charakteryzuje teologiczną refleksję ks. Bartoszka. Otóż, pogłębiając rozumienie trzech duchowych warunków przynależności do apostolskiej wspólnoty chorych: 1. przyjąć cierpienie z poddaniem się woli Bożej; 2. znosić je cierpliwie, po chrześcijańsku, w zjednoczeniu z Jezusem, który się za nas ofiarował na krzyżu, ofiaruje się w Eucharystii i wciąż żyje w Kościele; 3. ofiarować swe cierpienia Bogu w intencji przybliżenia królestwa Bożego, za zbawienie świata, za Kościół i ojczyznę, w intencji ojca świętego – dowartościował on uzasadnienie eklezjologiczne. Dlatego najpierw podkreślił kościelno-pneumatologiczny charakter Apostolstwa Chorych, w szczególności znaczenie sakramentów oraz wzorcą i wstawienniczą rolę Maryi i świętych w realizacji duchowych warunków przynależności i owocności apostolatu. Następnie rozwinął zagadnienie odpowiedzi chrześcijanina na obdarowanie cnotami teologalnymi. I na tym mocnym fundamencie przedstawił interesującą propozycję duszpasterskiego wykorzystania niemal stuletnich doświadczeń Apostolstwa Chorych.

Do powyższej rekomendacji trzeba koniecznie dodać, że cyfrowa wersja monografii jest dostępna za darmo na stronie internetowej Wydawnictwa

Uniwersytetu Śląskiego: <https://monograph.us.edu.pl/index.php/wydawnictwo/catalog/book/PN.4220>.

ZBIGNIEW WANAT – ks. Prof. nauk teologicznych, wykładowca teologii moralnej, kierownik Katedry Teologii Systematycznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.